

Sygn. akt III AUa 1743/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Lena Jachimowska (spr.)
Sędziowie	SSO del. Gabriela Pietrzyk - Cyrbus SSA Antonina Grymel
Protokolant	Ewa Bury

po rozpoznaniu w dniu 11 grudnia 2012r. w Katowicach

sprawy z odwołania G. C. (G. C.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o rentę socjalną

na skutek apelacji ubezpieczonego G. C.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Katowicach

z dnia 14 czerwca 2011r. sygn. akt XI U 646/11

oddala apelację.

/-/SSO del. G.Pietrzyk - Cyrbus/-/SSA L.Jachimowska/-/SSA A.Grymel

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1743/11

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 1 lutego 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił G. C. prawa do renty socjalnej od dnia 1.01.2011r., ponieważ Komisja Lekarska ZUS nie uznała go za osobę całkowicie niezdolną do pracy.

W odwołaniu od decyzji ubezpieczony domagając się rozpoznania sprawy przez Sąd, nie zgodził się ze stanowiskiem lekarzy orzeczników, iż stan jego zdrowia nie stanowi podstawy ustalenia prawa do świadczenia.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie z przyczyn wskazanych w treści zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 14 czerwca 2011 r., sygn. XI U 646/11 oddalił odwołanie.

Z ustaleń Sądu Okręgowego, poczynionych w oparciu o akta rentowe, wynika, iż do dnia 31.12.2010 r. ubezpieczony pobierał rentę socjalną. W dniu 22.11.2010 r. G. C. złożył wniosek o ponowne ustalenie prawa do w/w świadczenia. Orzeczeniem z dnia 21.12.2010 r. Lekarz orzecznik ZUS uznał, iż odwołujący się nie jest całkowicie niezdolny do pracy, a orzeczeniem z dnia 19.01.2011 r. Komisja Lekarska ZUS podtrzymała orzeczenie Lekarza orzecznika ZUS; w konsekwencji organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję z dnia 1 lutego 2011 r.

Czyniąc ustalenia w spornej kwestii, czy G. C. jest całkowicie niezdolny do pracy w rozumieniu art.12 ust.2 ustawy z dnia

17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z naruszeniem sprawności organizmu powstałym przed ukończeniem 18 roku życia oraz czy spełnił warunki do przyznania prawa do renty socjalnej na dalszy okres, Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych z zakresu psychiatrii lek. med. A. B. oraz psychologii A. K.. Na podstawie opinii tychże biegłych Sąd ten ustalił, że u odwołującego rozpoznano upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim oraz organiczne zaburzenia osobowości i zachowania o nieznacznym nasileniu. Zdaniem biegłych, ubezpieczony ze względu na stan psychiczny oraz poziom sprawności intelektualnej nie jest całkowicie niezdolny do pracy w związku z naruszeniem sprawności organizmu powstałym przed ukończeniem 18 roku życia. Autorki opinii wskazały, iż deficyt intelektualny oraz charakter i nasilenie dolegliwości psychicznych odwołującego się nie jest znaczny i nie zaburza w sposób istotny jego funkcjonowania, a tym samym nie daje podstaw do orzeczenia niezdolności do jakiegokolwiek pracy. Dodały także, iż podjęcie zatrudnienia winno być skutecznym czynnikiem terapeutycznym. Strony nie zgłosiły zarzutów do opinii.

Sąd pierwszej instancji dał wiarę spójnej, logicznej i niebudzącej wątpliwości interpretacyjnych opinii, z której jednoznacznie wynika,

że G. C. nie jest nadal całkowicie niezdolny do pracy w związku z naruszeniem sprawności organizmu powstałym przed ukończeniem 18 roku życia.

W rozważaniach prawnych, Sąd Okręgowy wskazał na przesłanki, warunkujące ustalenie prawa do renty socjalnej, określone w art.4 ust.1 ustawy

z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U.03.135.1268) oraz przypomniał, że z mocy art. 15 pkt 1 cyt. ustawy w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio m.in. art.2-14 oraz art.107 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przy czym kwotę wolną od potrąceń i egzekucji ustala się według zasad określonych dla renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że w rozumieniu art.12 ust.2 ustawy

z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.09.153.1227 j.t.) całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy. Sąd Okręgowy wskazał na przyjęty w orzecznictwie pogląd, iż dokonując analizy pojęcia "całkowita niezdolność do pracy" należy brać pod uwagę zarówno kryterium biologiczne (stan organizmu dotkniętego schorzeniami naruszającymi jego sprawność w stopniu powodującym całkowitą niezdolność do jakiegokolwiek pracy), jak i ekonomiczne (całkowita utrata zdolności do zarobkowania

z wykonywaniem jakiegokolwiek pracy). Obiektywna możliwość podjęcia dotychczasowego lub innego zatrudnienia, zgodnie z poziomem kwalifikacji, wykształcenia, wieku i predyspozycji psychofizycznych może być brana pod uwagę tylko wówczas, gdy pobierający rentę jest nadal niezdolny do pracy

z medycznego punktu widzenia, gdyż te aspekty muszą występować łącznie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 8 czerwca 2010 r., sygn. II UK 399/09, LEX nr 611421).

Sąd ten zaznaczył również, iż legitymowanie się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (art.4 ust.2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych) nie jest równoznaczne ze spełnieniem przesłanki całkowitej niezdolności do pracy, o której mowa w art.4 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2008 r. sygn. I UK 286/07, OSNP 2009/13-14/178).

Uwzględniając stanowisko judykatury oraz ocenę biegłych psychiatry i psychologa, Sąd Okręgowy stwierdził, iż ubezpieczony po dniu 31.12.2010 r. nie jest w dalszym ciągu całkowicie niezdolny do pracy w rozumieniu art.12 ust.2 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a tym samym nie spełnił wszystkich przesłanek wskazanych w art.4 ustawy z dnia 27.06.2003 r. o rencie socjalnej.

W zaistniałym stanie faktycznym i prawnym, nie znajdując podstaw do uwzględnienia odwołania, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Apelację od wyroku złożył ubezpieczony, nie formułując wniosków, domagał się ponownego rozpoznania sprawy, nie zgodził się z dotychczasową oceną stanu jego zdrowia i wydanym rozstrzygnięciem.

Rozpoznając apelację, Sąd Apelacyjny, po uzupełnieniu postępowania dowodowego, zważył co następuje:

Apelacja okazała się nie mieć usprawiedliwionych podstaw.

Stosownie do uregulowania art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. Nr 135, poz. 1268, ze zm. - dalej ustawa) renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało: 1) przed ukończeniem 18 roku życia; 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25 roku życia; 3) w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej. W ust. 2 wskazano, że osobie, która spełniła warunki określone w ust. 1, przysługuje renta socjalna stała - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest trwała, bądź renta socjalna okresowa - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest okresowa. Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy, jak słusznie wskazał Sąd Okręgowy, dokonuje się na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), stosując odpowiednio między innymi art. 12 - 14 tej ustawy (art. 5 i 15 ustawy o rencie socjalnej).

W orzecznictwie ugruntowanym jest pogląd, że całkowita niezdolność do pracy może powstać po upływie okresów wskazanych w przepisie art.4 ust.1 (vide: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2006 r., sygn. akt II UZP 4/06, OSNP 2006, nr 21-22, poz. 334, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2009 r., sygn. akt I UK 346/08, LEX nr 515411), ale dla nabycia prawa do renty socjalnej istotne jest, by przyczyna naruszenia sprawności organizmu osoby ubezpieczonej (powodująca całkowitą niezdolność do pracy) powstała nie później niż w okresach wymienionych w ust. 1 pkt 1-3 tego przepisu ustawy.

Pojęcia "całkowita niezdolność do pracy" i "naruszenie sprawności organizmu" nie są tożsame. Możliwym jest, że całkowita niezdolność do pracy powstanie później niż naruszenie sprawności organizmu. Może zdarzyć się, że zmiany chorobowe u osoby, u której doszło do naruszenia sprawności organizmu, nasiliły się do tego stopnia, że uniemożliwią wykonywanie jakiegokolwiek pracy (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2007 r., sygn. akt II UK 259/06, niepublikowany). Dlatego zasadnicze znaczenie ma to, że naruszenie sprawności organizmu z powodu, z którego doszło do całkowitej niezdolności do pracy musi powstać w okresach wymienionych w art.4 ust.1 pkt 1-3 ustawy.

Bezspornym jest, że urodzony w (...) roku odwołujący do dnia 31 grudnia 2010 r. pobierał rentę socjalną z powodu zaburzeń osobowości i zachowania na tle organicznych zmian w obrębie (...), przy towarzyszącym lekkim upośledzeniu umysłowym. Prawo do tego świadczenia na okres od dnia 24 marca 2006 r. do 30 marca 2009 r. zostało ustalone wyrokiem tut. Sądu Apelacyjnego z dnia 29 czerwca 2006 r., sygn. III AUa 2111/04, zmieniającym zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 15 czerwca 2004 r., sygn. XI U 4259/03 oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego z dnia 20 listopada 2003 r., odmawiającą odwołującemu prawa do renty socjalnej po dniu 30 września 2003 r. (k.19 a.r.). Podstawą ustalenia występowania u skarżącego całkowitej niezdolności do pracy stanowiła opinia biegłych psychiatry i psychologa z dnia 24.03.2006 r. (k.26-29 akt orzeczniczych). Skarżący nigdy nie realizował się zawodowo, nawet w zakładzie pracy chronionej.

Ze względu na materialnoprawną podstawę żądania ubezpieczonego przyznania mu renty socjalnej, spór w rozpoznawanej sprawie sprowadzał się do ustalenia czy skarżący jest całkowicie niezdolny do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu. Oceniające stopień nasilenia naruszenia sprawności organizmu ubezpieczonego w aspekcie stwierdzenia występowania całkowitej niezdolności do pracy, organy orzecznicze pozwanego, nie stwierdziły, by stan zdrowia psychicznego powodował niezdolność odwołującego do jakiegokolwiek pracy. Prawdopodobnie tej oceny weryfikował Sąd Okręgowy, przeprowadzając dowód z opinii biegłych właściwych dla dolegliwości skarżącego. Bowiem ustalenie tej okoliczności wymagało wiadomości specjalnych w rozumieniu art. 278 § 1 k.p.c.; podobnie jak ustalenie wzajemnego powiązania różnych schorzeń rozpoznanych u osoby ubiegającej się o rentę (także o rentę socjalną) i skutków tych powiązań. W szczególności wiadomości specjalnych wymaga ocena czy dolegliwości wszystkie razem implikują całkowitą niezdolność ubezpieczonego do pracy (vide: uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2011 r., sygn. akt I UK 29/11, niepublikowany).

W niniejszej sprawie kompleksowej oceny stanu zdrowia psychicznego skarżącego dokonali biegli lekarze psychiatry i psychologowie, w tym jedni biegli opiniowali zespołowo. Zespół biegłych wypowiedział się w postępowaniu pierwszoinstancyjnym; tamże biegłe, obok lekkiego upośledzenia umysłowego, stwierdziły także organiczne zaburzenia osobowości i zachowania, lecz jedynie o nieznacznym nasileniu, niezaburzającym w sposób istotny funkcjonowania i nieuniemożliwiającym wykonywanie jakiegokolwiek pracy. Co więcej, biegłe podjęcie pracy uznały za skuteczny czynnik terapeutyczny. Trafność tego stanowiska została potwierdzona wynikami uzupełniającego postępowania dowodowego, przeprowadzonego w postępowaniu apelacyjnym (art.382 k.p.c.).

Bowiem kolejni biegli również stwierdzili, że odwołujący jest osobą upośledzoną umysłowo w stopniu lekkim, wykazującą cechy osobowości nieprawidłowej. Wynik badania neuropsychologicznego sugeruje podejrzenie dodatkowego wtórnego uszkodzenia (...) w obrębie tyłomózgowia oraz płatów czołowych. Deficyty poznawcze, emocjonalne mają charakter statyczny; w porównaniu do wyniku badania w dniu 6.05.2009 r. nie nastąpiło pogłębienie wtórnego procesu organicznego, ani też nie doszło do istotnej poprawy. Istniejące deficyty nie powodują, od dnia 1 stycznia 2011 r., całkowitej niezdolności skarżącego do pracy. Podjęcie przez skarżącego pracy dostosowanej do możliwości ubezpieczonego może mieć znaczenie rehabilitacyjne (vide: opinie biegłych: psychiatry z dnia 25.05.2012 r. – k.56-58, psychologa z dnia 26.04.2012 r. – k.60-65 a.s.).

Z uwagi na wnioski opinii, Sąd Apelacyjny zwrócił się do biegłych o uzupełnienie opinii poprzez podanie czy w obecnym stanie zdrowia odwołujący jest zdolny do wykonywania jakiegokolwiek pracy w pełnym wymiarze czasu pracy na ogólnym rynku pracy, z uwzględnieniem art.13 ust.4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, bądź tylko pracy w warunkach pracy chronionej lub równoważnej. Biegli w opinii uzupełniającej z dnia

16.08.2012 r., podtrzymując opinie, stwierdzili, że G. C. jest zdolny do pracy w warunkach pracy chronionej zgodnie z warunkami niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym oraz, iż brak jest podstaw do uwzględnienia art.13 ust.4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (stanowiącym, iż zachowanie zdolności do pracy w warunkach określonych w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych nie stanowi przeszkody do orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy – vide: k.81-82 a.s.).W tej sytuacji, Sąd drugiej instancji wezwał biegłych do złożenia ustnej opinii uzupełniającej na okoliczność wniosków końcowych opinii.

Biegła psychiatra lek. med. M. D. podtrzymała opinię zarówno w zakresie dokonanego rozpoznania, jak i jej konkluzji, stwierdzając, iż istniejące u badanego deficyty intelektualne i osobowościowe umożliwiają podjęcie pracy zawodowej w warunkach chronionych lub pracy równoważnej. W ocenie biegłej, brak jest przesłanek do orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy, gdyż nie doszło do pogłębienia deficytów poznawczych. Biegła uznała także, iż odwołujący, będąc osobą sprawną fizycznie, jest zdolny do wykonywania prostej pracy na ogólnym rynku pracy, jak prac porządkowych, ale też prostych prac wymagających pewnego skupienia, na przykład przy łączeniu pewnych elementów, czy ich pakowaniu (vide: wyjaśnienia biegłej – protokół elektroniczny - k.102 a.s.). Również biegły psycholog, podtrzymując dotychczasową ocenę stanu zdrowia psychicznego odwołującego w aspekcie niezdolności do pracy, stwierdził, że cała aktywność odwołującego skupia się na zaspakajaniu potrzeb w obrębie rodziny generacyjnej, w której utrwalane

i pogłębiane są jego deficyty społeczne. Biegły podkreślił, iż u badanego zachowane jest myślenie konkretno-obrazowe, zatem wyuczenie się określonych czynności techniczno-rzemieślniczych jest jak najbardziej możliwe. Zdaniem biegłego, wskazanym jest „wyrwanie go z domu, by wreszcie zaczął nabywać kompetencje społeczne” (vide: wyjaśnienia biegłego - protokół elektroniczny – k.102 a.s.).

Ustne wyjaśnienia biegłych jednoznacznie wyjaśniły sporną kwestię występowania u skarżącego niezdolności do wykonywania jakiegokolwiek pracy tj. istnienia całkowitej niezdolności do pracy w rozumieniu art.12 ust.2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W świetle opinii biegłych należy stwierdzić, iż istniejące deficyty poznawcze i emocjonalne nie osiągnęły obecnie takiego stopnia nasilenia, by uniemożliwiały skarżącemu wykonywanie jakiegokolwiek pracy na ogólnym rynku pracy.

Sąd Apelacyjny podzielił wnioski tychże biegłych, uznając, iż stanowcza konkluzja została wywiedziona z wyników badania przedmiotowego, szczegółowych badań neuropsychologicznych oraz z wnikliwej analizy dokumentacji medycznej. Opinia biegłych; psychiatry lek. med. M. D. i psychologa mgr A. J. w pełni koresponduje z oceną zespołu biegłych z dnia 5.04.2011 r. oraz orzeczeniami organów orzeczniczych pozwanego organu rentowego.

Pełnomocnik skarżącego, poza wysoce niestosowną uwagą pod adresem wyjaśnień biegłej psychiatry („to są bzdety”) nie przeciwstawił opiniom biegłych żadnych merytorycznych zarzutów.

Reasumując, Sąd drugiej instancji stwierdził, że skoro odwołujący nie jest osobą całkowicie niezdolną do pracy, to nie spełniając koniecznego warunku przyznania prawa do renty socjalnej, jego roszczenie o ustalenie prawa do tego świadczenia nie może zostać zaspokojone, a w konsekwencji – jego apelacja podlega oddaleniu, o czym orzeczono po myśli art.385 k.p.c.

/-/SSO del. G.Pietrzyk - Cyrbus/-/SSA L.Jachimowska/-/SSA A.Grymel

Sędzia Przewodniczący Sędzia

ek